

INTERNET IN NJEGOV VPLIV NA PORAST KAZNIVIH DEJANJ ZOPER SPOLNO NEDOTAKLJIVOST OTROK

Peter Košnik

Sektor kriminalistične policije PU Ljubljana

Namen prispevka:

Iz prispevkov v medijih, predvsem pa skozi delo, tako kriminalistično kot tudi kazensko procesno, vsi skupaj ugotavljamo porast kaznivih dejanj, zoper spolno nedotakljivost otrok. V večini primerov neposredno ali pa posredno vlogo igra internet, kot medij, ki je že zdavnaj prevzel primat med obstoječimi mediji in ki, hočemo ali nočemo, sooblikuje naše življenje, usmerja naše razmišljanje in navade. Namen prispevka je osvetliti internet kot en izmed odločilnih medijev, ki vplivajo na spolno zlorabo otrok, predstaviti nekatere izvršitvene oblike tovrstnih kaznivih dejanj ter prikazati ukrepe, ki so na voljo skupnosti za preprečevanje in odkrivanje te kriminalitete.

Metodologija:

Prispevek je pregledni in teoretični, zlasti pa temelji na domači in tuji literaturi ter zakonodaji o predstavljeni tematiki.

Ugotovitve:

Internet kot rastoč in prevladujoč medij odločilno vpliva na odraščanje otrok, njihovo vedenje ter življenje, ki ga čedalje več preživljajo v virtualnem svetu, z virtualnimi prijatelji, znanci in neznanci. »Anonimnost« ki jo zagotavlja ali pa, bolje rečeno, reklamira, internet so dokaj kmalu v svoj prid pričele uporabljati tudi osebe s pedofilskimi nagnjenji oz. osebe, katerih namen je spolni stik z otrokom, mladostnikom. Slovenska zakonodaja je nedavno tega povzela priporočila Evropske unije ter v kazensko zakonodajo vnesla kaznivo dejanje t.i. groominga - Pridobivanje oseb, mlajših od petnajst let za spolne namene, ter se tako pridružila državam, kjer je to kaznivo dejanje pregonljivo že vrsto let. Način stkanja vezi med internetnim predatorjem ter njegovo žrtvijo, smo konec leta 2012 lahko videli tudi iz prispevka komercialne televizije. To kaznivo dejanje pa je le eno v vrsti nevarnosti, ki na otroke in mladostnike prežijo na medmrežju. Storilci tovrstnih dejanj za dostop do potencialne žrtve ne uporabijo le klepetalnice, katere namen je stkanje socialnih stikov, temveč tudi socialna spletna omrežja kot npr. Facebook, Google+, Friendster, spletne igre, forume, itd. K sreči pa ob koncu prispevka ugotavljamo, da je skupnosti ponujena množica ukrepov, ki bi lahko prispevala k večji varnosti otrok in mladostnikov ter omogočala učinkovit boj proti storilcem tovrstnih kaznivih dejanj.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Prispevek je zlasti namenjen orisu virtualnega sveta kot idealnega za razmah tovrstne kriminalitete, pomemben pa je za organe pregona, za oris trenutnih razmer ter načrtovanje aktivnosti, usmerjenih v preprečevanje in preiskovanje kaznivih dejanj s področja spolne nedotakljivosti otrok.

Ključne besede:

Spolna zloraba otrok, internet, posnetki spolne zlorabe otrok, preprečevanje kriminalitete

1 UVOD

Z razvojem računalniške opreme ob koncu osemdesetih in v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja se je internet pridružil klasičnim medijem - časopisu, radiu, televiziji. S svojo dostopnostjo, različnim možnostim uporabe ter hitrim razvojem informacijske tehnologije pa postaja najbolj množičen in vodilni medij v svetovnem pogledu. Iz dneva v dan ga uporablja vse več ljudi. Po raziskavah Statističnega urada Slovenije (2009) je na internet v l. 2009 dostopalo 1.100.000 prebivalcev Slovenije. Po pogostosti uporabe interneta prednjači starostna skupina med 10 in 15 leti starosti, saj Statistični urad RS ugotavlja, da skoraj vsak (98%) otrok v starosti med 10 in 15 leti redno uporablja internet. Več kot polovica prebivalstva internet uporablja za dostop do elektronske pošte, dostop do njega pa ima več kot dve tretjini gospodinjstev. Večina izmed njih s široko pasovno povezavo. In če je bil za dostop do interneta še nedolgo nazaj potreben računalnik ter internetni priklop v stanovanju ali pisarni, se je z razvojem mobilne tehnologije, ter dostopnostjo interneta prek omrežja mobilne telefonije, to povsem spremenilo. Internet nam je tako dostopen na vsakem koraku.

Iz podatkov, ki smo jih pridobili na SURS-u (2009) opazamo, da le 1% šolske populacije (študentje, dijaki, učenci) še nikoli ni uporabljal interneta, medtem ko jih redno, vsak dan ali skoraj vsak dan, uporablja 80%. Najpogostejša mesta dostopa do interneta so dom, izobraževalna ustanova, pri prijateljih doma, vse več je tudi javno dostopnih točk do interneta. 43 % uporabnikov poseduje tudi mobilno napravo, katera ima možnost oddaljenega dostopa na internet (mobilni telefoni z WAP, GPRS, UMTS povezavo, prenosnik z brezžično povezavo).

Spremembam v okolju, tehnološkemu napredku, novim oblikam socialnih stikov tako kot človek, sledi tudi kriminaliteta. Le tej se prilagajajo tudi evropski in nacionalni programi za preprečevanje in zatiranje kriminalitete. Stockholmski program (2010) kot enega

ključnih dejavnikov za zagotavljanja varnosti evropskim državljanom, prepoznava tudi boj proti spolnim zlorabam otrok in otroški pornografiji.

En izmed ključnih dejavnikov za porast kaznivih dejanj tako s področja otroške pornografije, kot tudi drugih oblikah kaznivih dejanj s področja spolne nedotakljivosti otrok, pri katerih ključno vlogo odigra svetovni splet, je seveda hiter napredek informacijske tehnologije. Ta napredek pa skupaj z lahko dostopnostjo do širokopasovnih internetnih povezav, dinamičnosti interneta ter njegovo vsebino za Wolfgartnerja (2006) predstavlja velik izziv. Informacijska tehnologija je namreč prisotna na vseh področjih kriminalitete - gospodarske, premoženjske in seveda tudi kriminalitete s področja spolne nedotakljivosti otrok. Prav domnevna anonimnost, ki naj bi jo uporabnikom nudil internet, je po našem mnenju tisti dejavnik, ki je odločilno pripomogel k razmahu te kriminalitete v vseh njenih izvršitvenih oblikah.

2 Direktiva o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji

4. 11. 2011 sta Evropski parlament in Svet Evrope sprejela direktivo "o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji, ki razveljavlja Okvirni sklep 2004/68/PNZ", s katero so se določila minimalna pravila glede opredelitve kaznivih dejanj in njihovih sankcij na področju spolne zlorabe in izkoriščanja otrok, posnetkov spolne zlorabe otrok in izkoriščanja otrok za spolne namene ter uvedle določbe za okrepitev preprečevanja tovrstnih kaznivih dejanj in zaščite žrtev teh dejanj (Evropska Unija, 2011). Ena najvidnejši posledic sprejete direktive je implementacija novega kaznivega dejanja v kazensko zakonodajo Republike Slovenije - Pridobivanje oseb, mlajših od petnajst let, za spolne namene (KZ-1B, 2011).

Druga pomembnejša novost, ki jo imenovana direktiva nalaga državam članicam EU pa je sprejetje zakonodaje, v katero naj se vnesejo ukrepi, s katerimi bi bila lahko možna takojšna odstranitev spletnih strani na strežnikih na njihovem ozemlju, ki vsebujejo, ali širijo posnetke spolne zlorabe otrok. Države članice naj bi si prizadevale za odstranitev takšnih strani tudi na strežnikih izven njihovega ozemlja. Kot je zapisano v uvodu omenjene direktive EU, so posnetki spolne zlorabe otrok vrsta vsebine, ki ne pomeni izražanja mnenja.¹

---

¹ Svoboda govora je ena temeljnih človekovih pravic (39. člen, Ustava RS, 1991), vendar posnetki spolne zlorabe otrok niso zajeti med tiste vrste izražanja, ki bile zavarovane z ustavo.

3 Izvršitvene oblike kaznivih dejanj s področja spolne nedotakljivosti otrok

Nekatere skupine kaznivih dejanj imajo določene skupne karakteristike oz. elemente, zaradi katerih jih lahko na nek način okvalificiramo. V tem delu bodo tako predstavljene pojavne oziroma izvršitvene oblike kaznivih dejanj, katerim je skupna kršitev spolne nedotakljivosti otrok, internet pa pri le teh odigra vlogo sredstva ali pripomočka pri sami storitvi.

3.1 Izpostavljenost starosti neprimernemu gradivu

Dostop do pornografije je s pomočjo interneta postal stvar rutine. Sama pornografija se najpogosteje oglašuje s pomočjo avtomatičnih e-sporočil, poznanih kot 'spam'. Raziskava podjetja Symantec² je pokazala, da 80% anketirane populacije v starosti med 7 in 18 let, redno prejema 'spam' sporočila. Med njimi je 47% takih, ki oglašujejo internetne strani s pornografsko vsebino, 50% otrok, ki je taka sporočila prejelo, pa se je ob tem počutilo užaljeno, ogroženo oz. nelagodno (Carr, 2003). Kaznivost takega dejanja, bi lahko iskali v prvem odstavku 176. člena KZ-1b, po katerem je kaznivo dejanje po storjeno proti osebi moškega ali ženskega spola, mlajši od petnajst let, ko storilec tej osebi proda, prikaže ali mu z javnim razstavljanjem ali kako drugače omogoči da vidi in zazna pornografijo. Deisinger (2002) meni, da je možno kaznivo dejanje po tem členu storiti zgolj z naklepom, stori pa ga lahko vsakdo, tudi pravna oseba. Kaznivo dejanje je lahko storjeno s storitvijo ali opustitvijo. V vsakem primeru je potrebno za potrebe kazenskopravnega postopka zaznati in oceniti negativne posledice ogleda pornografskega gradiva na otrokovem razvoju.

Menimo, da je kaznivost tovrstnega dejanja trenutno drugotnega pomena. Posledic, ki jih na otrocih in mladostnikih pušča pornografija znanstveno še niso ocenili. Zaradi tega je le malo znanega o tem, kakšno socializacijo lahko izpostavljenost pornografskim prizorom prinese v prihodnosti. Kako se bodo oblikovale osebnosti današnjih otrok, mladostnikov? Kakšna bo njihova percepcija medsebojnih odnosov, kakšen bo njihov odnos do spolnosti, ljubezenskega razmerja? Kako bo izpostavljenost pornografskim vsebinam vplivala na fantov odnos napram dekletom, ženam in seveda obratno (Carr, 2003)?

Enega izmed odgovorov na to vprašanje ponudi Šribrjeva (2007), ki ugotavlja, da zaradi vseprisotnosti podob-vzorcev pornografskega, t.j. omejenega in ponižujočega spolnega obnašanja, otroci in mladi takšno vedenje razumejo kot značilno, normalno in splošno

---

² njihov izdelek je protivirusni program Norton Antivirus

sprejeto. Prikazovanje žensk kot vedno pripravljenih na spolnost z vsakomer in povsod, pri dečkih in fantih oblikuje prepričanje o njihovi spolni prednosti, hkrati pa se oblikuje tudi občutek, da se do deklet in žensk lahko obnašajo omalovažujoče, spolno zahtevno ali celo sovražno. Pri dekletih se uveljavi mnenje, da bodo spolno privlačne le, če se podredijo prevladujočim porno podobam ženske seksualnosti. V redkih primerih se lahko postavijo tudi na »moško«, aktivno pozicijo v spolnem obnašanju, saj slutijo oziroma vidijo, da ta prinaša več moči. Sami fantje pa po drugi strani poleg moči, ki jim jo dajejo porno podobe, pogosto izkušajo negotovost in odpor, ki ju morajo zaradi kulturnih, t.j. pornografiziranih norm seksualnosti potlačiti (Šribar, 2007). Zanimivo je tudi razmišljanje Novakovičeve (Najnovejši fetiši..., 2012), ki pojasnjuje pojavljanje vse več nenavadnih oz. neobičajnih fetišev med populacijo. Tako naj bi le ti bili posledica zasičenja s prehitrim srečevanjem z veliko količino erotične vsebine, katera prekmalu postane premalo vznemirljiva, zaradi česar otrok oziroma mladostnik potrebuje nekaj več, nekaj bolj vznemirljivega.

3.2 Spolna zloraba otroka

Internet vse pogosteje postaja orodje v rokah storilca, ki namerava zlorabiti otroka. V teh primerih je lahko internet uporabljen za iskanje potencialnih žrtev in vzpostavitev kontakta z njimi. Storilec je namreč v virtualnem okolju dana možnost uporabe različnih interaktivnih tehnologij ali programskih orodij, ki temeljijo na odnosu en:mnogi ali en:enemu - forumi, klepetalnice, socialna spletna omrežja, realnočasovni klepet, videokonference. Internet jim kljub vsemu nudi določeno stopnjo anonimnosti (Carr, 2003).

Storilec začetni kontakt nadgrajuje, brez da bi se moral z otrokom spoznal tudi v resničnostnem svetu. Vez se utrjuje s prej omenjenim zapeljevanjem ali angleško "groomingom" (v članku smo že ugotovili, da najnovejša kazenska zakonodaja Republike Slovenije predvideva tudi to kaznivo dejanje) dokler storilec ne stke dovolj močne vezi, da ga razkritje prave identitete ne bi ogrozila. Storilec v taki intimni vezi skozi proces zapeljevanja, seksualizira otroka do stopnje oz. točke, kjer pridobi njegovo zaupanje ali celo naklonjenost, pri čemer otrok postane odprt na možnost, da se s storilcem sreča tudi v resničnem življenju ali da izpolnjuje njegove seksualne želje prek internetnih možnosti - videoklici, posredovanje fotografij, pogovori, itn. Na tej točki postane irelevantna tudi storilčeva starost, saj ga žrtev gleda kot na osebo, ki jo ima v mislih in katero si predstavlja prek opisa, ki ga je storilec posredoval v procesu zapeljevanja. Internet tako v navezavi stikov igra vmesno stopnjo pri izgradnji medsebojnega zaupanja med žrtvijo in storilcem (Carr, 2003).

3.2.1 Tipičen način storitve

Ugotovili smo že, da osebe, ki nameravajo storiti tovrstno kaznivo dejanje pogosto zahajajo na spletne klepetalnice ali forume, katerih teme so popularne otrokom in mladostnikom - šport, moda, glasba ali so le te izključno namenjene prav njim. Seveda nevarnost stika s storilcem obstaja na skoraj vsaki internetni strani katera omogoča interaktivnost. Spletne klepetalnice so javno dostopna internetna mesta, v katerih se storilec lahko ostane anonimen ali se identificira z žrtvi primernim profilom - mlajši kot je v resnici, bolj naiven, ranljiv (Stanley, 2001). Storilec bo sprva poskušal direktno nagovoriti otroka ter v tem nagovoru poskušal prefinjeno napeljati otroka, da zapusti spletno klepetalnico in z njim nadaljevati pogovor v tako imenovani zasebni konferenci in tam stkati vez prijateljstva in zaupanja med njima. Gre za ključni moment od katerega je odvisno, ali bo storilcu načrt uspel ali ne (Carr, 2003). V primeru preoblikovanja pogovora v zasebno konferenco se le ta lahko razvije v marsikatero smer. Navadno je storilec seznanjen z najnovejšimi modnimi trendi katerim sledijo otroci na vseh področjih udejstvovanja. Storilec uporablja slengovsko govorico in na ta način zakrije svojo dejansko starost oz. se žrtvi prikaže v drugačni luči.

V primeru, da storilcu na ta način uspe pridobiti zaupanje žrtve, ponavadi sledi medsebojna komunikacija preko e-pošte, programov za klepet (MSN Messenger, Skype, Gmail, Facebook messenger,...), izmenjava SMS sporočil ali z direktnim pogovorom prek interneta z uporabo slušalk ali spletne kamere ter uporabo temu primernega programskega orodja. V tujini so znani tudi primeri, ko je storilec žrtvi poslal mobilni telefon, z namenom, da lahko z žrtvijo brezskrbno komunicira, ne da bi starši, z vpogledom v izpis klicev ali mesečnim računom, posumili, da njihov otrok vzdržuje redne kontakte z nekom od njim nepoznanih ljudi (Carr, 2003).

Iz tovrstnega načina pristopa storilca k žrtvi izhajajo tudi druge oblike kaznivih dejanj in ne le spolna zloraba kot posledica spolnega občevanja, ampak tudi druge oblike spolnih zlorab kot npr. napeljevanje in prepričevanje otroka k fotografiranju ali video snemanju samega sebe brez oblačil, pri samozadovoljevanju ali spolnem aktu z drugo osebo (osebo s katero je v zvezi, prijateljstvu) ter posredovanju slik oz. filmov storilcu. Tako gradivo lahko služi za medsebojno izmenjavo med storilci tovrstnih kaznivih dejanj ali je prodano v komercialne namene. Pridobitev takšnega materiala pomeni za osebo, katera namerava v prihodnosti zlorabiti tega otroka, orodje s katerim lahko žrtev ustrahuje ali ga izsiljuje v storitev drugih, že opisanih dejanj ali kot garancijo, da bo njuna veza ostala tajna ter da otrok o njuni vezi ne bo govoril z drugimi (Carr, 2003). Taki primeru niso znani le iz tujine, marveč so slovenski kriminalisti v preteklih letih tudi sami obravnavali nekaj primerov, ko

so bili otroci ujeti v pridobivanje slikovnega ali video materiala z vsebino, ki prikazuje spolno zlorabo otrok, z namenom posredovanja takega materiala storilcu, s katerim je otrok ali mladostnik imel neke vrste razmerja, ki je temeljilo na ljubezni, zaupanju, izsiljevanju. Spomnimo se le na uspešno preiskan primer storilca iz območja gorenjske, ki je v februarju l. 2011 "...od mladoletnih deklet pridobival gole fotografije, ob katerih se je tudi spolno samozadovoljeval. Tako je navezal stik z najmanj štirimi dekletimi, starimi med 13 in 15 let, ter z različnimi izgovori od njih pridobil gole in razgaljene fotografije. V zameno za fotografije je deklicam pošiljal SMS-sporočila s kodami za polnjenje mobilnih telefonov v vrednosti med 5 in 20 evrov" (Mavsar, 2011).

3.3 Prizori spolne zlorabe otrok

Literatura z otroško pornografijo je seveda obstajala še pred pričetkom delovanja interneta, prav uvedba interneta in njegov razvoj pa je omogočil ekspanzijo razširjanja takega gradiva v zasebne ali komercialne namene ter posledično tudi število posameznikov oz. storilcev, ki so prišli v stik z spornimi slikami oz. posnetki. V letu 1976 je bila objavljena raziskava, ki je pokazala, da je bilo na območju ZDA prodanih 260 revij, ki so vsebovale slikovno gradivo, ki prikazuje spolno zlorabo ali izkoriščanje otrok (Crosson-Tower, 2005). Nedvomno povezanost med rastočim številom posnetkov spolnih zlorab otrok ter razširjanjem interneta pa predstavi Carr (2003) kateri navede podatke policije iz Manchestra, VB, iz katerih je razvidno, da so v l. 1995 zasegli 12 slik otrok, ki ustrezajo definiciji spolne zlorabe otrok. Slike so bile natisnjene na papir ali vidne v ustreznem video formatu. Leta 1999 je ista enota našla in zasegla 41.000 multimedijskih datotek, ki ustrezajo tej definiciji, v letu 2003 pa že 250.000 multimedijskih datotek. Ena izmed prvih, vseobsežnih in mednarodnih policijskih operacij v boju proti razširjanju tovrstnega gradiva je vodila policija v ZDA, kjer so v l. 1999 pripravili 100 osumljencev, ki so se ukvarjali z razširjanjem ter zbiranjem gradiva, ki prikazuje spolno zlorabo otrok, tem osumljencem so skupno zasegli približno 750.000 datotek s spornim gradivom.

Storilci do materiala pridejo po naključju ali s prav določenim namenom. Ključno pri tem pa je, da mnogi med njimi v realnem svetu do takih slik oz. posnetkov verjetno ne bi nikoli prišli, saj jim tovrstno dejanje predstavlja bojazen, da pri tem ne bi bili odkriti in kaznovani. Internet jim kljub vsemu nudi določeno stopnjo anonimnosti (Carr, 2003). Frangeževa in Dvoršek (2012) ugotavljata, da »posnetke spolne zlorabe otrok lahko definiramo kot vizualno prikazovanje in/ali uporabo mladoletnika za vzburljanje erotičnih občutij pri odrasli osebi. Mladoletna oseba je pri tem lahko različno razgaljena«. Prav tako

ugotavljata, da so osebe na posnetkih lahko v običajnih ali erotičnih pozah, sam ali v družbi z drugim otrokom ali odraslo osebo.

Callanan et al. (2009) ugotavljajo, da je možno slikovne in video datoteke, ki ponazarjajo spolno zlorabo in izkoriščanje otrok razširjati preko interneta na več možnih načinov, predvsem v zadnjem obdobju, ko opažamo porast spletnih socialnih omrežij. Razširjanje je tako mogoče preko spletnih strani, e-pošte oz. nezaželene e-pošta (angl. spam), novičarskih skupin, omrežij P2P (angl. peer to peer), ki delujejo po principu medsebojne izmenjave datotek, in neposrednih sporočanj (MSN, mIRC, Skype, Google ali Yahoo klepet ipd.). Vsi ti načini razširjanja omogočajo enostavno, hitro in (navidezno) anonimno razširjanje gradiva, pri čemer državne meje niso pomembne, kar še dodatno olajša distribucijo tovrstnega gradiva. Ukrepi omejevanja morajo tako poleg že znanih načinov razširjanja upoštevati tudi tehnološki napredek in iskati možnosti, kako učinkovito omejiti razširjanje tovrstnega materiala ali vsaj njegovo prikazovanje.

Internet tako bistveno pripomore k dejanjem storilcev spolnih zlorab otrok s tem, da jim omogoči dostop do potencialne žrtve, katero naknadno s prizori otroške pornografije zapelje in nagovori h kakršnem koli spolnemu dejanju. Slikovno ali filmsko gradivo pa ob tem nastane namensko ali zgolj kot stranski produkt same spolne zlorabe (Crosson-Tower, 2005).

3.3.1 Razširjanje gradiva s pomočjo »peer-2-peer« programov

Že samo z laičnim spremljanjem medijev lahko ugotovimo, da je število policijskih preiskav tovrstnih kaznivih dejanj raslo skladno z ekspanzijo interneta in tehnologij, ki omogočajo hitrejšo, anonimnejšo izmenjavo datotek. Pri tem mislimo seveda predvsem na t.i. vsak z vsakim³ programe kot so Kazaa, eMule, DC++ in različni torrent klienti. Ti programi omogočajo medsebojno povezavo uporabnikov interneta iz vsega sveta preko enega strežnika, na katerem je shranjena le izvorna, nekajbitna koda posamezne datoteke, katera se nahaja na trdih diskih uporabnikov interneta, povezanega na ta strežnik. Sprejem take kode požene tako imenovano pretakanje celotne vsebine od preostalih uporabnikov, ki tako datoteko že imajo shranjeno na svojem disku. Tako uporabnik, ki k sebi prenaša želeno datotek, istočasno tudi oddaja delce datoteke, nekemu tretjemu uporabniku, povezanem v tem omrežju, ki si prav tako želi prenesti to datoteko na svoj računalnik. Celotna datoteka se namreč v času prenosa razbije na več sto, tisoč delcev, ki jih nato program, ko se vsi delci prenesejo, sestavi v gledljivo obliko (Jarlov et al., 2009).

---

³ angl. peer-2-peer

Tako je na tovrstnih peer-2-peer programih oz. strežnikih nešteto datotek, ki vsebujejo prizore spolne zlorabe otrok in le urednik strežnika, ali urednik foruma oz. spletne strani, kjer se objavljajo izvirne kode datotek ima možnost sprotnega urejanja in brisanja inkriminiranega gradiva, s čimer istočasno tudi preprečuje širjenje. Glede na razširjenost in množičnost tako gradiva kot tudi samih uporabnikov takih storitev pa je to bolj kot ne, jalovo delo.

4 Ukrepi proti tovrstni kriminaliteti

Kot smo omenili že v začetku prispevka, direktiva Evropske skupnosti predvideva izvedbo ukrepa blokade internetne strani ali dostopa do internetne strani kot enega izmed učinkovitejših ukrepov proti razširjanju otroške pornografije. Wortley in Smallbone (2006), pa sta štiriindvajset ukrepov za boj proti tej kriminaliteti porazdelila med različne družbene skupine - računalniško industrijo, zakonodajno vejo oblasti, industrijo na splošno, organe pregona, civilno družbo in seveda starše.

Blokiranje spletnih strani naj bi izvajali ponudniki internetnih storitev (v manjšem obsegu pa tudi administratorji lokalnih omrežij; npr. v podjetjih, hotelih, gostinskih lokalih). Odločiti se morajo, kakšno vrsto aktivnosti ali vsebine bodo blokirali in komu bodo omejili dostop. V veliki večini primerov taka omejitev velja za vse uporabnike mreže. Glavni vprašanji, s katerimi se soočajo administratorji, ko se odločajo za vzpostavitev blokade, sta (1) »Kako tehnično določiti, kaj bo blokirano?« in (2) »Kdo je tisti, ki bo odločil, kaj bo blokirano?«. Pri tem je poleg poznavanja načina izvedbe ukrepa blokade spletnih strani pomembno tudi poznavanje načinov razširjanja posnetkov spolne zlorabe otrok.

4.1 Blokada spletni strani s posnetki spolne zlorabe otrok

Blokade spletnih strani, ki vsebujejo slikovne ali video datoteke s posnetki spolne zlorabe otrok, se že uspešno izvajajo v nekaterih evropskih državah (Norveški, Združenem kraljestvu, Danski, Švedski, Finski, Malti in Italiji), kot partner nacionalnim ponudnikom internetnega dostopa pa deluje tudi Interpol (Access blocking, 2012). Interpol je v oktobru 2010 postavil listo najhujših spletnih strani (angl. "Worst of" - list), na kateri so navedene domene spletnih strani, ki glede na objavljene kriterije, prikazujejo prizore najhujših zlorab otrok. Lista se dopolnjuje s pomočjo policij, članic Interpola, in predstavlja eno izmed orodij boja proti tovrstni kriminaliteti. Lista je dostopna tudi ponudnikom internetnih storitev, ki se za sodelovanje z organi pregona odločijo prostovoljno. Njihovo sodelovanje je izrednega pomena, vendar kljub temu vsi ne sodelujejo pri izvajanju tega ukrepa. Tisti, ki se odločijo za sodelovanje, dobijo prej omenjeno listo ter v ta namen izdelano "STOP stran", ki uporabnika seznanja, da se je njegov brskalnik hotel povezati z

domeno spletne strani, ki razširja gradivo, katero prikazuje spolno zlorabo otrok, dostop do strani pa je onemogočil njegov internetni ponudnik. Kot je opisano v Interpolovi predstavitvi (Access blocking, 2012), je orodje namenjeno izključno preprečevanju dostopa in je tako po tej plati preventivne narave. Preiskovalci s pomočjo tega orodja namreč ne morejo pridobiti informacij, kdo izmed uporabnikov se je na tovrstno stran želel povezati.

Spletna stran oz. njena domena se na listo uvrstita s prijavo občana. Prijava se lahko posreduje po elektronskem obrazcu. Po prejemu prijave si vsebino ogledata najmanj dve različni organizaciji oz. policijski enoti, ki delujeta pod okriljem CIRCAMP.⁴ Organizaciji oz. policijski enoti ugotavljata, ali se na prijavljeni spletni strani nahaja sporno gradivo. Za blokiranje spletne strani mora gradivo izpolnjevati naslednje kriterije (Access blocking, 2012): (1) gradivo je resnično in ni plod dela z računalniškimi grafičnimi programi ali animacijami, (2) žrtve na slikah ali video posnetkih so stare, ali izgledajo stare manj kot 13 let, (3) gradivo prikazuje samo spolno zlorabo, ali je osredotočeno na intimne predele žrtve, in (4) domena deluje najmanj zadnje tri mesece⁵.

Organizacija INHOPE sodeluje in povezuje mrežo »vročih linij« v več desetih državah, ki sprejemajo prijave o posnetkih spolne zlorabe otrok na internetu. V Sloveniji se s sprejemom prijave o posnetkih spolne zlorabe otrok na določeni spletni strani ukvarja organizacija Spletno oko. »Usposobljeni pregledovalci prijavnne točke Spletno oko prijavo pregledajo in jo, če ocenijo, da gre za domnevno nezakonito vsebino, posredujejo organom pregona. V primeru, da je prijavljena stran na slovenskem strežniku, le-to nadalje obravnava Policija. Hkrati prijavna točka po navodilih Policije o obstoju nezakonite vsebine na strežniku obvesti tudi ponudnika gostiteljstva. V primeru da gre za prijavo strani na tujem strežniku, se le-ta preko slovenske Policije posreduje tudi Interpolu in, če obstaja, tudi prijavni točki pod okriljem Inhopa v državi, kjer gostuje strežnik z domnevno nezakonito vsebino. Pregledovalci prejete prijave obravnavajo v najkrajšem možnem času oz. najkasneje v dveh dneh od prejetja prijave« (Kako deluje, 2012). Prav iz tega je jasno razvidna potreba po sodelovanju med nevladnimi organizacijami, policijo ter ponudniki internetnih storitev.

V Sloveniji je bila pred leti že izvedena cenzura interneta. Cenzura interneta s strani državnih organov ter posledično blokada dostopa do spletne strani v tujini, je bila izvedena v zvezi s prirejanjem iger na srečo, točneje športnih stav pri stavnicah, ki delujejo na

---

⁴ CIRCAMP pomeni Cospol Internet Related Child Abusive Material Project. To je združenje nekaterih evropskih policij, ki pod projektom s tem imenom izvajajo različne aktivnosti v boju proti proizvodnji in razširjanju posnetkov spolne zlorabe otrok.

⁵ Kriterij je postavljen po vsej verjetnosti zaradi velike spremenljivosti interneta ter selitev vsebin iz ene domene na drugo.

internetu. V tem primeru so ponudniki interneta za blokado dostopa do spletnih strani uporabili tehniko ugrabljanja DNS naslova. Gre za podoben ukrep, kot ga predvideva tudi omenjena direktiva za boj proti posnetkom spolne zlorabe otrok, zato ga v nadaljevanju tudi predstavljamo.

4.2 Drugi ukrepi

Wortley in Smallbone (2006) sta poleg blokade dostopa do spornih spletnih strani predvidela tudi njihov umik, in ustanovitev prijavnih točk (npr. hotline), kjer bi obstajala prijave takega gradiva. Ti ukrepi so izvedljivi v sodelovanju s ponudniki internetnih storitev. Med ukrepe, ki bi jih lahko uredili s spremembo zakonodajne navajata kazensko odgovornost ponudnikov internetnih storitev za vsebino spletnih strani, ki jih gostijo, hranjenje prometnih podatkov o uporabnikih interneta, prijavljanje na spletne strani z uporabniškimi imeni in gesli, zmanjšanje stopnje anonimnosti uporabnikov e-pošte. Gospodarstvo lahko v boju zoper to kriminaliteto prispeva z blokiranjem transakcij s plačilnimi karticami, katere so bile uporabljene za nakup tovrstnega gradiva, bojkotiranjem oglaševanja na spornih spletnih straneh, namestitvev filtrov ter administriranje prometa na službenih računalnikih, katere bi storilci lahko uporabili za dostop do spornih spletnih strani. Izobraževanje javnosti o tej vrsti kriminalitete ter pozivanje javnosti k prijavi spornih spletnih strani na prej omenjenih prijavnih točkah. Izobraževanje staršev ter vzpodbujanje k namestitvi filtrov na domače računalnike, promoviranje iskalnikov namenjenih otrokom so ukrepi, ki naj bi jih v boju proti porastu teh kaznivih dejanj podvzeli starši. Organi pregona naj bi po Wortleyu in Smallbonu (2006) vložili predvsem več napora k izsleditvi spletnih strani s takim gradivom, preiskava takih kaznivih dejanj z uporabo posebnih preiskovalnih ukrepov (nadzor prometa na telekomunikacijskih sredstvih, uporaba tajnih policijskih delavcev, sledenje), postavitvi lažnih spletnih strani za identifikacijo oseb, ki bi se želele na tako spletno stran povezati, obveščanje javnosti o uspešnih preiskavah ter seveda klasično policijsko delo kot npr. zbiranje obvestil od občanov. Wortley in Smallbone (2006) kot enega izmed ukrepov vidita tudi ukrepe aktivističnih skupin s hekerskimi napadi na računalnike storilcev ali pa spletnih strani. En izmed takih ukrepov je bil izveden tudi v letu 2012, ko je taka aktivistična skupina Anonymous napadla 40 spletnih strani, ki prikazujejo otroško pornografijo, obenem pa so javno objavili tudi podatke o uporabnikih, kateri so dostopali do teh spletnih strani (Anonimni z napadom zrušili več kot 40 strani z otroško pornografijo, 2012).

5 Zaključek

Na podlagi predstavljenih podatkov o čedalje večji razširjenosti posnetkov spolnih zlorab otrok lahko sklepamo, da med tema dvema pojavoma obstaja določena povezava. Če ne

drugega internet vpliva tako na ponudbo, kot tudi na povpraševanje. Nekoč podtalno in očem javnosti skrito razširjanje tovrstnega gradiva, v času interneta postaja skorajda poljavno, vendar še zdaleč ne zakonito. Zdi se, da internet v primeru gradiva, ki prikazuje spolno zlorabo otrok, vpliva v obliki efekta snežene kepe. Tako se tovrstno gradivo nahaja na spletu, se razširja, z dneva v dan se dodajajo nove in nove multimedijske datoteke, ki tovrstno zlorabo prikazujejo. Upoštevajoč dejstvo, kar se enkrat »naloži« na internet, tam tudi ostane, lahko upravičeno domnevamo, da se bo tovrstno gradivo v kibernetnem okolju le še množilo in naraščalo, saj zaenkrat še ne posedujemo primernega odziva na vse bolj naraščajoč problem - kako odstraniti vse sporne vsebine iz interneta.

Nedvomno je, da je tovrstno gradivo lahko proizvedeno le s kaznivim dejanjem, pa naj posnetek prikazuje zgolj golega otroka na plaži ali najbolj bizarne in zverinske prizore spolne zlorabe otrok. Tako je otrok dvojno viktimiziran. Prvo ob sami proizvodnji tovrstnega gradiva, ter vsakič naslednjič, ko si nekdo tako gradivo ogleda. Prav tako ne more biti resna sama minimalizacija posesti takega gradiva, saj lahko ugotovimo, da če za tovrstnim gradivom ne bi bilo takega zanimanja, bi bilo tudi mnogo manj samih zlorab. Tu govorimo tako o zlorabah otrok za samo proizvodnjo gradiva, ki prikazuje njihovo spolno zlorabo kot seveda tudi zlorabe, ki so posledica ogledovanja tovrstnega gradiva.

Trdimo lahko, da tako povečanje proizvodnje, razširjanja ali posedovanja gradiva, ki prikazuje spolno zlorabo otrok vodi tudi k številčnejšim zlorabam otrok preprosto prav zaradi večjega zanimanja trga za tako gradivo ter zaradi povpraševanja po novih, »svežih« slikah oz. žrtvah. Zaradi odziva na preprosto načelo ekonomije, ki deluje na principu povpraševanja in ponudbe pride do iskanja novih žrtev in novih zlorab (Carr, 2003).

Ugotavljamo, da so posnetki spolnih zlorab otrok čedalje večji družbeni problem, s katerim se na območju Slovenije konkretnije spopadata le Policija ter nevladna organizacija Safe-Si. Otroške pornografije ne predstavlja zgolj fotografija golega otroka na spletni strani, ki jo gosti oddaljeni azijski strežnik. Problem otroške pornografije se začne že z zlorabo otroka za izdelavo takega gradiva in prek razširjevalcev ter oseb, ki si tako fotografijo ogledujejo traja v nedogled. Taka slika pa povzroča tudi nove zlorabe otrok. Zlorabljeni otroci so tako dvojno viktimizirani, prvič s samo zlorabo in nato vsakič znova, ko se seznanijo s tako izdelano fotografijo oz. video posnetkom.

Tako smo lahko teoretično priča fenomenu, ko je fotografija spolne zlorabe tajskega otroka izdelana na Tajskem s strani ameriškega turista, naložena na ruski spletni strežnik, ki ga upravlja, plačuje in z njim služi oseba iz Nemčije, fotografijo pa si ogleduje slovenski uporabnik interneta.

Zaradi tega je nujno mednarodno policijsko sodelovanje pri preiskavi teh kaznivih dejanj, izmenjava podatkov ter nenehno izobraževanje. Pri preiskavi ter zatiranju tovrstne kriminalitete morajo sodelovati tudi drugi člani civilne družbe. Pri tem v prvi vrsti mislimo na starše, šolsko osebje, zdravstvo in seveda številne druge nevladne organizacije. Kot smo ugotovili že iz predstavljenih ukrepov za preprečevanje razširjanja takega gradiva, bo aktivnejšo vlogo v takem sodelovanju morale prevzeti tudi gospodarstvo oz. predvsem ponudniki internetnih storitev.

6 VIRI

- Access blocking. (2012). *Interpol*. Pridobljeno na <http://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Access-blocking>
- Anonimni z napadom zrušili več kot 40 strani z otroško pornografijo. (2012). *Dnevnik.si*. Pridobljeno na <http://www.dnevnik.si/novice/znanost/1042506024>
- Carr, J. (2003). *Child abuse, child pornography and the internet*. London: NCH.
- Crosson-Tower, C. (2005). Understanding child abuse and neglect. Pridobljeno na <http://vig.pearsonptr.com:8081/samplechapter/020540183X.pdf>
- Deisinger, M. (2002). *Kazenski zakonik s komentarjem, posebni del*. Ljubljana: GV založba.
- Evropska Unija. (2011). *Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2004/68/PNZ*. Pridobljeno na <http://register.consilium.europa.eu/pdf/sl/11/pe00/pe00051.sl11.pdf>
- Frangež, D. in Dvoršek, A. (2012). Nekatero dileme pri preiskovanju posnetkov spolne zlorabe. V A. Dvoršek in D. Frangež (ur.), *Digitalni dokazi: Kazensko pravni, kriminalistični in informacijsko-varnostni vidiki* (str. 59-73). Ljubljana: Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
- Jarlov, P., Latapy, M., Aidouni, F., Magnien, C., Berger, C. in Bessadok, F. (2009). Monitoring paedophile activity in a P2P network. *Forensic Science International*. Pridobljeno na <http://antipaedo.lip6.fr/T24/jarlov.pdf>
- Kako deluje. (2012). *Safe.si*. Pridobljeno na https://www.spletno-oko.si/c/706/Kako_deluje/?preid=704
- Kazenski zakonik KZ-1b. (2012). *Uradni list RS*, (50/12).
- Mavsar, A. (2011). Jeseničan naj bi mladoletnicam plačeval do 20 evrov za njihove gole spletne fotografije. *MMC RTV SLO*. Pridobljeno na <http://www.rtvlo.si/crna-kronika/jesenican-naj-bi-mladoletnicam-placeval-do-20-evrov-za-njihove-gole-spletne-fotografije/251183>

- Najnovejši fetiši: Pozabite na usnje, čipke in bič. (2012). *Dnevnik.si*. Pridobljeno na <http://www.dnevnik.si/novice/neverjetno/1042518680>
- Stanley, J. (2001). Child abuse and the internet. *Child abuse prevention issues*, 15. Pridobljeno na <http://www.aifs.gov.au/nch/pubs/issues/issues15/issues15.html>
- Statistični urad Republike Slovenije. (2009). *Uporaba interneta v gospodinjstvih in pri posameznikih*. Pridobljeno na http://www.stat.si/tema_ekonomsko_infdruzba_informacijsko.asp
- Stockholmski program - odprta in varna Evropa, ki služi svojim državljanom in jih varuje (UL C 115, 4.5.2010)
- Šribar, R. (2007) *Izhodišča za obravnavo seksualnosti in pornografije z otroki in mladoletniki*. Pridobljeno na <http://www.drustvo-vitaactiva.si/156701/363101.html>
- Wolfgarten, S. (2006). Investigating large-scale Internet content filtering. Pridobljeno 21. 11. 2011 na <http://www.security-science.com/pdf/investigating-large-scale-internet-content-filtering.pdf>
- Wortley, R in Smallbone, S. (2006). Child pornography on the internet. *Problem-Oriented Guides for Police*, 41. Pridobljeno na <http://www.cops.usdoj.gov/files/ric/Publications/e04062000.pdf>